

Κτηνοτροφικά ψυχανθή

Προβλήματα και προοπτικές ανάπτυξης της καλλιέργειας

Δρ Δημήτριος Βλαχοστέργιος, Εντεταλμένος Ερευνητής

Τα κτηνοτροφικά ψυχανθή διακρίνονται ανάμεσα στα υπόλοιπα φυτά που χρησιμοποιούνται ως κτηνοτροφικά για δύο βασικές ιδιότητές τους. Πρώτον, δίνουν ζωτροφές πολύ υψηλής θρεπτικής αξίας, καθώς περιέχουν σε μεγάλη ποσότητα πρωτεΐνες ανώτερης βιολογικής ποιότητας, ανόργανα άλατα ασβεστίου, φωσφόρου και βιταμίνες Α και D, συστατικά απαραίτητα για τα σιτηρέσια των ζώων. Δεύτερον, τα κτηνοτροφικά ψυχανθή ανήκουν στα φυτά που χαρακτηρίζονται από υψηλό περιβαλλοντικό δυναμικό. Τα ψυχανθή έχουν τη μοναδική ικανότητα να δεσμεύουν το άζωτο της ατμόσφαιρας και να το αξιοποιούν για την ανάπτυξή τους, χωρίς να απαιτούν προσθήκη αζωτούχων λιπασμάτων. Μετά τη συγκομιδή τους αφήνουν στο έδαφος σημαντικές ποσότητες αζώτου, τις οποίες μπορεί να εκμεταλλευτεί η επόμενη καλλιέργεια. Έτσι, τα κτηνοτροφικά ψυχανθή χρησιμοποιούνται με ιδιαίτερη επιτυχία στα συστήματα αμειψισποράς και στα προγράμματα μείωσης της αζωτούχου λίπανσης, ενισχύοντας την οικονομικότητα και την αειφορικότητα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

Ωστόσο, παρά τα πολλά και σημαντικά πλεονεκτήματα των κτηνοτροφικών ψυχανθών, η έκταση της καλλιέργειάς τους στη χώρα μας, όπως και στην υπόλοιπη Ευρώπη, δεν ανταποκρίνεται στη μεγάλη τους αξία.

Τα αίτια αυτού του φαινομένου οφείλονται σε προβλήματα κατά την καλλιέργεια και δομικά προβλήματα κατά την παραγωγή και εμπορία των προϊόντων.

Προβλήματα κατά την καλλιέργεια

- Χρησιμοποίηση από τους παραγωγούς μη βελτιωμένων ποικιλιών ή απιστοποιημένου σπόρου ή εισαγόμενων ποικιλιών που δεν έχουν αξιολογηθεί ως προς την προσαρμογή τους στις ελληνικές συνθήκες. Αποτέλεσμα είναι οι καλλιέργειες να παρουσιάζουν χαρακτηριστικά σημάδια γενετικής παραλλακτικότητας, που εκδηλώνεται με ανομοιομορφη ανάπτυξη

στον αγρό ή έλλειψη προσαρμοστικότητας. Η ανομοιομορφία αυτή επηρεάζει τόσο την απόδοση όσο και την ποιότητα του τελικού προϊόντος. Έχει αποδειχθεί πειραματικά ότι οι περισσότερες ποικιλίες που έχουν δημιουργηθεί στη χώρα μας, υπερτερούν σε σταθερότητα συγκριτικά με τις εισαγόμενες. Σήμερα υπάρχουν βελτιωμένες ελληνικές ποικιλίες με σταθερή απόδοση στα περισσότερα κτηνοτροφικά ψυχανθή.

- Άμεση εξάρτηση της απόδοσης από τις βροχοπτώσεις της άνοιξης. Τα περισσότερα κτηνοτροφικά ψυχανθή καλλιεργούνται σε ξηρικά χωράφια με αποτέλεσμα να εξαρτάται η απόδοσή τους από τις βροχοπτώσεις της περιόδου Απριλίου-Μαΐου. Εκείνη η περίοδος συμπίπτει με τα βλαστικά στάδια της άνθισης και του γεμίσματος του λοβού για τα καρποδοτικά ή της έντονης ανάπτυξης της φυλλικής επιφάνειας στα χορτοδοτικά. Αυτό έχει ως συνέπεια τη μεγάλη διακύμανση της απόδοσης από χρονιά σε χρονιά.

- Άλλα καλλιεργητικά προβλήματα. Έλλειψη κατάλληλων γεωργικών φαρμάκων. Δεν υπάρχουν εγκεκριμένα εκλεκτικά μεταφυτρωτικά πλατυφυλλοκτόνα, όπως και αποτελεσματικά φάρμακα για την αντιμετώπιση των κυριότερων μυκητολογικών ασθενειών (ασκοχύτωση, σκωρίωση, βοτρυτίδα κ.ά). Ο μηχανολογικός εξοπλισμός που χρησιμοποιείται ιδιαίτερα κατά τη σπορά και τη συγκομιδή συχνά δεν είναι ο κατάλληλος για τα κτηνοτροφικά ψυχανθή. Η λίπανση γίνεται εμπειρικά ή από συμβούλους που δε γνωρίζουν τις καλλιέργειες ή αποσκοπούν στο κέρδος από την πώληση περιττών λιπασμάτων.

- Μικρή εμπειρία των παραγωγών στην καλλιέργεια των ψυχανθών. Συνέπεια της μικρής εμπειρίας είναι η αποτυχία ή ο φόβος της αποτυχίας στην καλλιέργεια, που δημιουργεί ανασφάλεια και αρνητικό κλίμα μεταξύ των παραγωγών. Επίσης, θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι παραγωγοί, αν και αντιλαμβάνονται τα οφέλη της αμειψισποράς, παρουσιάζουν αδυναμία στην ποσοτικοποίηση του κέρδους της αμειψισποράς με αποτέλεσμα να εμφανίζονται διστακτικοί στην εφαρμογή της.

Ανάλυση Κόστους (€/στρ.)	Πίσο Βίκος	Ρεβίθι, κουκί, λαθούρι	Κριθάρι	Σιτάρι
Καλλιεργητικές εργασίες	8	8	8	10
Σπόρος πιστοποιημένος	16	10	6	8
Λίπανση	10	10	6	10
Φυτοπροστασία	10	5	5	10
Άρδευση	0	0	0	0
Συγκομιδή	15	15	9	9
Συνολικό Κόστος	59	48	34	47
Μέση Παραγωγή (κιλά/στρ.)	150	160	400	320
Μέση Τιμή πώλησης (€/κίλο)	0,5	0,4	0,15	0,25
Εισόδημα	75	64	60	80
Κέρδος	16	16	26	33

Πίνακας 1. Σχέση Κόστους παραγωγής-Προσόδου κυριότερων ξηρικών κτηνοτροφικών ψυχανθών με τα αντίστοιχα σιτηρά (πηγή: Ινστιτούτο Κτηνοτροφικών Φυτών & Βοσκών, στοιχεία περιόδου 2009-2013).

Δομικά προβλήματα παραγωγής και εμπορίας

- Απουσία πλαισίου διασύνδεσης φυτικής και ζωικής παραγωγής. Δεν υπάρχει οργανωμένο δίκτυο διάθεσης των ελληνικών ζωοτροφών που παράγονται από Έλληνες αγρότες σε Έλληνες κτηνοτρόφους ή ελληνικές επιχειρήσεις. Η κατάσταση αυτή δημιουργεί και συντηρεί την αβεβαιότητα διάθεσης των παραγόμενων ζωοτροφών και στρέφει τους παραγωγούς σε άλλες καλλιέργειες που παρουσιάζουν μεγαλύτερη βεβαιότητα για τις δυνατότερες απορρόφησης του προϊόντος.

- Σποροπαραγωγή. Διάφορα προβλήματα που αφορούν στον τρόπο αναπολλαπλασιασμού, τον έλεγχο, την πιστοποίηση και τη διανομή των σπόρων σποράς έχουν οδηγήσει στην έλλειψη ή στην κακή ποιότητα του πιστοποιημένου σπόρου. Επίσης, σημαντικό ρόλο παίζει η απουσία ισχυρών κινήτρων για την καλλιέργεια πιστοποιημένου σπόρου. Η παρατηρούμενη απροθυμία ή/και αδυναμία από τους παραγωγούς για την καλλιέργεια πιστοποιημένου σπόρου λόγω της μεγαλύτερης τιμής από τον απιστοποίητο, αποτελεί το σημαντικότερο παράγοντα για την αδυναμία επίτευξης σταθερών και υψηλών αποδόσεων καθώς και υψηλής ποιότητας ζωοτροφής. Δυστυχώς, σήμερα η ελληνική σποροπαραγωγή είναι ανέτοιμη για την κάλυψη των αυξημένων αναγκών που ήδη ξεκίνησαν με την εφαρμογή της νέας ΚΑΠ.

- Σχέση κόστους παραγωγής-προσόδου. Όπως φαίνεται από τους πίνακες 1 και 2 η σχέση κόστους παραγωγής και τελικής προσόδου δεν είναι ανταγωνιστική απέναντι στα υπόλοιπα είδη που κυριαρχούν στην ελληνική παραγωγή. Αναμένεται με την εφαρμογή της νέας ΚΑΠ να υπάρξει αλλαγή στα στοιχεία των παραπάνω πινάκων, καθώς τα κτηνοτροφικά ψυχανθή θα καταστούν πιο ανταγωνιστικά μετά την ενίσχυση την οποία έχει ανακοινωθεί ότι θα λάβουν.

Προοπτικές ανάπτυξης και επέκτασης των κτηνοτροφικών ψυχανθών

Αναμφίβολα, η καλλιέργεια των κτηνοτροφικών ψυχανθών έχει τη δυναμική και τα συγκριτικά πλεονεκτήματα για να αναπτυχθεί. Ωστόσο, το ερώτημα είναι μέσα από ποια μονοπάτια θα γίνει αυτή η πορεία ανάπτυξης και πώς θα ξεπεραστούν τα προβλήματα που προαναφέρθηκαν. Λαμβάνοντας υπόψη τα σημερινά δεδομένα, οι προοπτικές ανάπτυξης των κτηνοτροφικών ψυχανθών θα πρέπει να βασιστούν στους ακόλουθους άξονες:

- Την ορθολογική αξιοποίηση της νέας ΚΑΠ, που έχει συμπεριλάβει την ενίσχυση των κτηνοτροφικών ψυχανθών στους βασικούς της στόχους. Με βάση τις μέχρι σήμερα ανακοινώ-

Ανάλυση Κόστους (€/στρ.)	Σόγια	Βαμβάκι
Καλλ. εργασίες	8	8
Σπόρος πιστοποιημένος	18	10
Λίπανση	7	20
Φυτοπροστασία	10	30
Άρδευση	40	40
Συγκομιδή	15	20
Συνολικό Κόστος	98	128
Μέση Παραγωγή (κιλά/στρ.)	300	350
Μέση Τιμή πώλησης (€/κίλο)	0,40	0,48
Εισόδημα	120	168
Κέρδος	22	40

Πίνακας 2. Σχέση Κόστους παραγωγής-Προσόδου ανάμεσα στη σόγια και το βαμβάκι. Στοιχεία 2009-2013 (πηγή: αρχείο Ινστιτούτο Κτηνοτροφικών Φυτών & Βοσκών, στοιχεία περιόδου 2009-2013).

σεις του ΥπΑΑΤ επιτεύχθηκε η διεύρυνση του ποσοστού της συνδεδεμένης ενίσχυσης, από το 2% της προηγούμενης περιόδου στο 8%, με δυνατότητα χορήγησης επιπλέον συνδεδεμένης ενίσχυσης 2%, ανεβάζοντας έτσι το ποσοστό στο 10%, υπό την προϋπόθεση ότι θα αφορά την καλλιέργεια των πρωτεϊνούχων φυτών, δηλαδή των κτηνοτροφικών ψυχανθών και οσπρίων. Οι παραγωγοί αναμένουν τον ποσοτικό προσδιορισμό των ενισχύσεων από το Υπουργείο.

- Την υιοθέτηση και υποστήριξη της ανάπτυξης της καλλιέργειας των κτηνοτροφικών ψυχανθών ως εθνικού στόχου, ανεξάρτητα από την ύπαρξη ή όχι ειδικών καθεστώτων ενίσχυσης. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να γίνει οργανωμένη δουλειά σε βάθος χρόνου. Οι μεγάλες αλλαγές στη γεωργία δεν μπορούν να γίνουν από τη μια χρονιά στην άλλη, απαιτούν χρόνο για να υλοποιηθούν και πολύ περισσότερο για να αρχίσουν να αποδίδουν.

- Η ανάπτυξη των κτηνοτροφικών ψυχανθών θα μπορέσει να επιτευχθεί μέσα από την επένδυση στην καινοτομία. Η έννοια της καινοτομίας ορίζεται ως ο,τιδήποτε μπορεί να κινητοποιήσει ανθρώπους και διαδικασίες και να οδηγήσει στην αύξηση της παραγωγικότητας και τη βελτίωση της ποιότητας του παραγόμενου προϊόντος. Για παράδειγμα μια νέα ποικιλία, μια νέα καλλιέργεια, ένας νέος τρόπος καλλιέργειας, ένας νέος τρόπος συνεργασίας μεταξύ παραγωγών, ένας νέος τρόπος εξάσκησης της γεωργικής εκμετάλλευσης, αποτελούν παραδείγματα καινοτόμων δράσεων. Ειδικότερα για την έρευνα, το καινοτομικό πρότυπο θα πρέπει να προσανατολιστεί στις ανάγκες της αγοράς (market oriented research), κάτι που δεν αποτελούσε απαραίτητη προγενέστερη επιδίωξη.

Βίκος

Πληροφορίες:

Ινστιτούτο Βιομηχανικών & Κτηνοτροφικών Φυτών Λάρισας, Θεοφράστου 1, Συν/σμός Αβέρωφ, 413 35 Λάρισα, **τηλ.:** 2410 660592, **e-mail:** vlachostergios@gmail.com